

היפוך תמונת המחלה

הרפואה המערבית והרפואה האלטרנטיבית משלימות לכאורה זו את זו, אך למעשה שתיהן מייצגות גישה לפיה המחלה היא מטרד לא נעים, שאותו יש לסלק. התפיסה הרוחנית המודרנית רואה במחלה חלק בלתי נפרד מתמונת האדם המלאה, שלב הכרחי בדרך להיותו אדם חופשי, מוסרי ושלם יותר

נורית רוזנגרטן

צילום טל גליק

מחלה שתוקפת אותנו נחוות כהתנסות בלתי נעימה, הפוגעת בחיינו התקינים והבריאים. אנו מוכנים לעשות הכול, ובלבד שנחזור למצב שקדם לפרוץ המחלה. אנו מייחלים למזור מהיה לתרופה שתחסל את המחלה באחת, שתמנע את הישנותה, ואם אפשר גם ללא כאב וסבל נלווים. נוכח הופעתה של מחלה קשה עולה וחוזרת אצל החולה השאלות, "למה דווקא אני?" "למה עכשיו?" מטופלים נוטים לחזור ולציין: "אני בריא לחלוטין; אף פעם לא ראיתי רופא..." ומשפטים דומים, שמבטאים את הלך הנפש הפנימי, הנחוה כדיסוננס בין המוכר והצפוי ובין מכת הגורל שניחתת עליהם. תמונה זו של המחלה כהפרעה לא קרואה מתעצמת עוד יותר נוכח כשלוננו למצוא סיבות "הגיוניות" לפרוץ המחלה. כשחושבים מהי מחלה ומהו ריפוי, נתקלים בשתי גישות עיקריות לתפיסת המחלה בקרב חולים ומרפאים: התפיסה המדעית ולעומתה תפיסת "העידן החדש".

התפיסה הרפואית-מדעית משקיעה את כל משאביה בחקר המחלה מן ההיבט הפיזי. היא מתמקדת בפיתוח טכנולוגי לאבחון והכחדה של כל גורם מחולל מחלה, פנימי או חיצוני. דבר זה בא לידי ביטוי בחיסונים למניעת מחלות ובתרופות שתכליתן לסלק את התסמינים. שורש המילה "תרופה" מרמז על יכולת הריפוי הטמונה בה. אבל התרופות הקונבנציונליות אינן מרפאות את האדם החולה, כי אם מסייעות לו על פי רוב לחסל את החיידקים (אנטיביוטיקה) או לאזן את התסמינים למצב המדמה בריאות, כמו תרופה לאיזון לחץ דם גבוה, או מתן אינסולין, שנטילתו מאפשרת לחולי סוכרת להמשיך באורח חיים "כמו בריא". אנו עדים להישגים גדולים ונכבדים בתחום זה, וחבים להם תרומה נכבדה לקיומנו. תעשיות ענק

מספקות לאוכלוסיית העולם תרופות במיליארדים מדי שנה, ומביאות רווחה להמונים. אך לצד המרוץ להעלמת תסמיני המחלה אבדה ההבנה בדבר משמעות החולי והמרפא באדם כתופעה אנושית. מול התפיסה המדעית הטכנולוגית צמחה בעשורים האחרונים תפיסת העידן החדש, שבניגוד לשמה, מבססת את עקרונותיה על דרכים רוחניות עתיקות. התרפיות המוצעות בתפיסה זו נותנות בראש ובראשונה חוויה טיפולית חמה ויחס אישי, שלו זקוקים מטופלים רבים. התעוררות הכוחות הרוחניים באדם והרצון לחזור ל"טבעי" יצרו כר נרחב לשיטות ריפוי עתיקות יומין. חלק ניכר משיטות העידן החדש קושרות את מקור המחלה לנפש. על פיהן, אירוע מסוים הינו הגורם למחלה, או שדפוס נפשי קלוקל הביא כאב באזור גופני מסוים. שיטות רבות ומגוונות מבטיחות לנו ריפוי מהיר ויעיל. חלקן דוגלות בחשיבה חיובית, והן מעבירות את המסר שנולדנו להיות מאושרים, וכי לכאב ומחלה אין מקום. המחלה מבטאת תקלה בהרמוניה הטבעית, ולכן יש להכחידה בדרכים חדשות. לא נדיר למצוא סדנאות עידן חדש המבטיחות שינוי במערכת ה"אמונות", אשר ישיבו לאדם את האושר הרצוי. כאן סילוק המחלה או הסימפטומים נעשה בדרך "טבעית", תוך התמקדות ב"איך לאהוב את עצמי" ואיך לחשוב חיובי (כדוגמת הסרט "הסוד"). רוב הכאבים הגופניים, על פי תפיסה זו, מקורם באירועים נפשיים שחוללו לי אחרים, ולמעשה אילולא אירעו, החיים היו טובים ושלמים. גם כאן נתפסת המחלה כתקלה שאותה כדאי להעלים. למרות הניגודים הגדולים לכאורה בין שתי תפיסות העולם - המדעית-מסורתית ושל העידן החדש - ולצד היתרונות והחסרונות שהן טומנות בחובן, ניתן לראות כי המשותף להן ולעמדתו של החולה היא הרעיון שהמחלה היא דבר מיותר, ויש לסלקה מהר ככל

האפשר. הצלחתו של טיפול תימדד ביכולת למגר את המחלה לצמיתות ובמהירות האפשרית.

מחלה כהחלמה

לעומת שתי תפיסות אלה נציב את התפיסה הרוחנית המודרנית. תפיסה זו רואה את האדם ואת ההתפתחות האנושית עלי אדמות בספקטרום רחב, המכיל את המחלה כחלק חיוני מהיות האדם בן אנוש. המחלה הפיזית או הנפשית ממלאת תפקיד חשוב בהחלמת האדם כישות רוחנית. לא בכדי המילים מחלה והחלמה נכתבות באותן אותיות ממש. המחלה הפיזית או הנפשית מהווה התגלות ארצית של תמונה רוחנית שלמה יותר, שמקורותיה נובעים מתוך ישותו העילאית של האדם. להתמודדות עם המחלה תפקיד חשוב בתהליכים שהאדם עובר, התומכים בהתפתחותו לקראת היותו אדם חופשי, מוסרי ושלם יותר. סילוק המחלה, מבלי לאפשר לה לקיים את התהליך שהיא נועדה לחולל, מונע את פוטנציאל ההתפתחות הגלום במחלה עצמה, שלרוב נסתר מעינינו. התפיסה

הארצית, אומר שטיינר, אינה יכולה להיות הסבר מספיק לקיום; העולם הנתפס על ידי החושים הוא רק אספקט אחד של המציאות. מעבר לו נמצא עולם אחר של הוויה. בספר איוב, פרק ל"ג, מתאר אליהוא את הדרכים השונות שבהן ה' יוצר קשר עם האדם, ובין השאר הוא מתאר מצב של מחלה, המביאה את האדם לסכנת חיים: "וַתִּקְרַב לַשַּׁחַת נַפְשִׁי, וַחַיֵּיתִי לְמָמְתִים; אִם יֵשׁ עָלַי מְלֶאֶךְ מְלִיץ אֶחָד מִנִּי אֶלְף, לְהַגִּיד לְאָדָם יִשְׂרָאֵל: וַיַּחַנְנוּ, וַיֹּאמְרוּ פְּדֵעֵהוּ מִדֶּת שַׁחַת, מִצָּאתִי כֶּפֶר" (איוב ל"ג, 22-24). ואלו הם הדברים בתרגום חופשי לשפת ימינו: אם יימצא שליח אחד שיוכל "לתרגם" אפילו אלפית מהמסר שיש במחלה עבור האדם החולה ולהסביר לו את יושרו של ה'; להסביר לו מדוע ה' הביא עליו מחלה זו ומה המסר שעליו להפיק ממנה - הרי שהמחלה סיימה את תפקידה, וה' יחון את החולה ויציל אותו ממוות. הנטייה לחלות שייכת למהותו השלמה של האדם, והיא חלק בלתי נפרד ממנו. כשאנו מתבוננים על מחלה, נוכל לראות שהיא נוצרת רק באדם שהתנאים

להיווצרותה קיימים אצלו. בלועזית נעשה שימוש במונח "פרדיספוזיציה", כלומר - נטייה מוקדמת להיווצרות המחלה. תנאים אלה של נטייה מוקדמת נמצאים שם כפוטנציאל כבר ברגע ההתעברות. חלק מהם יוכלו להתממש אם יהיה צורך בכך. הנטייה לחלות מובנית באדם מיסודו, על יסוד המבנה שעמו הגיע לעולם. ניתן להבין מכך, שאירוע מסוים שבמבט ראשון חולל את המחלה, למעשה רק חשף את הפוטנציאל הטמון מראש לחלות, ואִפשר לה להתממש. לאחר שהמחלה "התגשמה" באדם, אותה נטייה מוקדמת מאבדת את השפעתה. ניתן לומר במילים אחרות, שהמחלה גואלת את האדם מהנטייה

המוקדמת שלו לחלות,

כלומר, מהעיוות המבני

שהיה קיים בו מלכתחילה.

בתהליך המחלה שב

בהדרגה העיוות על כנו,

וה"אני" שוכן בגוף בצורה

שלמה יותר. הדוגמה

האבטיפוסית לכך היא

מחלות ילדים, שבהן הנטייה

המוקדמת קיימת, ולאחר

מימוש המחלה הנטייה

נעלמת. ברוב המקרים

אי אפשר לחלות שוב באותה מחלת ילדים. הנטייה

המובנית לחלות למעשה נעלמת בזכות תהליך

המחלה עצמו. מכאן אנו מבינים כי למחלה תפקיד

חשוב, ועלינו לתת לה לרפא את אשר לשמו הגיעה.

היטיב לתאר את משמעותה של המחלה המשורר

ריינר מריה רילקה. באחד ממכתביו אל המשורר

פרנץ קפוס כתב רילקה: "והרי אתה יודע שאתה

שרוי במעברים, ומה שאתה מתאווה אליו יותר מכל

הוא להשתנות. אם משהו מן המתרחש בך יש בו מן

החוליני, שקול נא בדעתך שהמחלה היא האמצעי

שבעזרתו האורגניזם משתחרר מגוף זר. צריך אז רק

לעזור לו להיות חולה, לחלות את כל מחלתו ולפרוץ

מתוכה, כי זו התקדמותו. בתוכך, אדון קפוס היקר,

קורה עכשיו כל כך הרבה. עליך להיות סבלן כמו

חולה ומלא אמונה כמו מחלים, כי אולי אתה שניהם

כאחד. יתרה מכך, אתה גם הרופא המופקד עליך לשם

השגחה" (**מכתבים אל משורר צעיר**, תרגום: עדה

ברודסקי, הוצאת כרמל).

שליחותה של המחלה

נשאלת השאלה, מה אם כן נגרע מהאדם שהמחלה

מסולקת בעבורו באמצעים מלאכותיים-תרופתיים,

בלא שזו השלימה את מלאכתה?

כאן עלינו להבחין בין היכולת לחיות ובין היכולת

להתפתח. בהסתכלות על האדם כישות ארעית,

שקיומה מוגבל בין לידה למוות, למחלה אכן אין כל

משמעות. התבוננות ארצית רגילה תעדיף לסלק את

המחלה, ואם ניתן, גם למנוע את הגעתה. ברגע שאנו

מפתחים גישה חדשה לחיים, גישה הרואה באדם

ישות שבאה מהעבר והולכת אל העתיד, ועניינה הוא

תהליך ההתפתחות האינדיבידואלית, הרי שהמחלה

יכולה להיתפס ככלי נוסף המאפשר את אותה

התפתחות. "המטרה הקארמתית של המחלה", אומר

שטיינר, "היא לקדם את האדם ולעשותו מושלם

יותר. כאשר אדם נופל למחלה, מתוך תבונה שהביא

עימו טרום כניסתו לקיום חדש, הוא מפתח את אותם

כוחות מרפא שמשמעותם חישול האדם הפנימי שלו

והאפשרות להגיע גבוה יותר. באמצעות התגברות על

המחלה יתאפשר לו לצבור כוחות מושלמים ולפעול

בעזרתם לתועלת לו ולאחרים. אז מופיע המרפא"

("מרפא וחוסר מרפא בהקשר

לקארמה", **התגלויות הקארמה**

באדם ובעולם, 19/5/1910).

זו התבוננות המאירה את

המחלה באור חדש, שבו

המחלה איננה "מכת גורל",

אלא נושאת שליחות גדולה,

ועלינו לאפשר לה לממש את

שליחותה עלי אדמות. מכאן

אנו מבינים שחיסול המחלות

"מחסל" גם את הריפוי, כלומר

את האפשרות להתפתח.

אתגריו של המטפל

תפיסה זו עלולה להעמיד את המטפל ואת החולה

המבין כך את תמונת המחלה בסתירה פנימית קשה.

האתגר של המטפל הוא להיות במקום שמחד מכבד

את המחלה ומאידך מקל על החולה, מקצר את סבלו

ומרפאו. נתיבים אלו נחווים כנפש האנושית כמנוגדים.

אם המחלה צריכה להתקיים, מדוע לסלקה? ומהו

ריפוי אמיתי בהקשר זה? יש להדגיש שהבנת שליחותה

של המחלה באדם אסור שתמנע מהמטפל לעשות כל

שביכולתו כדי לרפא את החולה שהגיע אליו. השאלה

היא כיצד יעשה זאת באופן שיאפשר למחלה להשלים

את תהליך ההתפתחות שאותה היא משרתת?

המטפל והמחלה צריכים להיות בעלי עניין משותף.

שניהם רוצים להבריא את האדם מתחלואיו הקדומים

עמם הגיע, שברובם נסתרים מעינינו. זכות גדולה

היא לאדם הבוחר בריפוי האחר כדרך חייו, אך לצדה

מונחת אחריות גדולה.

המטפל בגישה הרוחנית הוא אדם שלוקח על עצמו

את תהליך החניכה הרוחנית לכל ימי חייו. בספרי

היסוד **כיצד קונים דעת העולמות העליונים? ומדע**

הנסתר בקוויו העיקריים מתאר שטיינר בקפידה

ובחשיבות עליונה את נתיב ההתפתחות הזו. הוא

מציין, כי תחילה על האדם להכיר את הידע הרוחני

ואת החוקים הפועלים ברוח טרם יפתחו בפניו

עולמות עליונים. בספרים אלו הוא מאיר את הסכנות

הטמונות בסדר ההפוך - שבו מתפתחת יכולת רוחנית

כלשהי ללא ידע מוצק ואיכויות ראויות להתפתחות זו.

סכנה נוספת אורבת למרפא המתיימר לחבור לכוחות

שיצרו את המחלה ואת הריפוי, וזו היוהרה ותחושת

האומניפוטנטיות. על המטפל לפתח בתוכו ענווה

אמיתית מתוך יראת כבוד לרוחו של האדם, שבחרה

נתיב התפתחותי באמצעות התגברות על מחלה, ודרך

הלך נפש של החזרת כבודה של המחלה, שיכולים

להוות משקל נגד לפיתויים שהוזכרו כאן.

רפואה רוחנית מודרנית מאתגרת את המטפל

ביצירת נתיבי ריפוי המבוססים על התמונה הרוחנית

של האדם שהביאה להיווצרות מחלתו. הרפואה

הרוחנית מבקשת מהמטפל היפוך מהיסוד של תמונת

המחלה. אותה מחלה, שהחולה כה רוצה להיפטר

ממנה ו"לחזור אל עצמו", אינה רוצה כלל שהחולה

יחזור לעצמו, **אלא שיגדל מעבר לעצמו**. למחלה יש

תפקיד, וראשית כל דבר ועניין הוא להבין כי היא

מבורכת בתוך מהלך חייו ההתפתחותי של האדם.

גם נתיב הריפוי חייב להיווצר מתוך המקום הפנימי

שמכבד את תפקידה.

כולנו חווים סבל כשאנו נתקפים במחלה. בתודעתנו

אנו מוכנים לעשות הכול כדי שיקחו אותה מאיתנו. אך

אם נחשוב בהגיון פשוט, המחלה היא דבר שלא ניתן

לבחור בו. היא בגדר "חסד" כשהיא מגיעה. ולראיה

- גם אם נניח ונסכים שהיא מאוד רצויה, היש אדם

שיוכל לבחור להיות חולה בזמן מסוים או במחלה

ספציפית? אין אפשרות לעשות מאומה בכדי שדבר

זה יתרחש. הדבר מעיד על כך שהמחלה, אין מקור

יצירתה באדם הארצי; היא נוצרת במחשכים, במקום

שאין לנו גישה אליו.

כאן עולה האתגר הפרדוקסלי למטפל. מצד אחד,

היכולת לכבד את ההזדמנות שנוצרה במחלה ולדעת

כי היא מבורכת לחולה בה, ומאידך לעשות כל

שביכולתו להקל ולרפא. זהו אתגר לא פשוט כלל

למטפל ברפואה הרוחנית.

השאיפה לריפוי אמיתי

הדרך הרוחנית המודרנית מבקשת מהמטפל לפתח

את חשיבתו להבנת הדיסהרמוניה המונחת בבסיס

המחלה. זוהי חשיבה שאינה מבוססת רק על

אקלקטיות של ידע רוחני, כי אם על תהליך חי וערנות

רוחנית לקראת מתן הסיוע לחולה. ריפוי רוחני חייב

יהיה להיווצר מתוך שפעת האני הייחודי של המטפל

על בסיס חוקים רוחניים. השימוש בדרכי ריפוי

שנוצרו מתוך רוחניות מודרנית הן מבורכות, אך אינן

מספיקות. אם אדם יעשה בהן שימוש אוטומטי, ללא

הפן הייחודי והאינדיבידואלי שלו, הריפוי האמיתי לא

יוכל להתממש.

על המטפל מוטל לנוע מלכתחילה בשני כיוונים

מנוגדים. הכיוון האחד הוא העמדה הפנימית, החייבת

תמיד לנבוע מכך שהמחלה קשורה קשר עמוק

לקארמה, הן כחלק מהחיים הארציים הקודמים והן

כחלק מהחיים הבאים - כלומר כ"אדם בהתהוות".

הכיוון השני הוא "הרצון לרפא", שצריך תמיד להיות

נוכח בתהליך המחולל תרפיה, ואסור שייחשל בשום

נסיבות שהן. "הרצון לרפא", בהיותו טהור ואמיתי,

חובר מבחינה קוסמית אל "הרצון להירפא" של

המטופל ומעוררו, ובכך מאפשר לכוחות המרפא העל-

חושיים לזרום מאחד לשני. שטיינר אמר בהרצאות

ב"קורס לרופאים צעירים" ב-1924: "גם כשמישהו

חושב שהמטופל אינו בר-ריפוי, עליו להסיט דעה

זו ולעשות כל שניתן בקשר לריפוי, כך שיוכל לומר

בכנות שכל מה שניתן היה להיעשות, אכן נעשה".

בין הכיוונים המנוגדים הללו יש להיסמך על הכוח

האמצעי של רגש האהבה והחמלה. אלו קשורים

ליכולתו של האדם להשתחרר מעצמו ולהיכנס

לעולמו של האחר. הם מאפשרים לנוע בין התפיסה

החומרית לתפיסה העל-חושית. ניתן לומר שבעזרתם

פורץ האדם מבעד לגבולות הקיום הרגיל של גופו

הפיזי, והוא חולק את מה שמתרחש בטבעו הפנימי

של האחר.

כששלושת כוחות אלה - המחשבה על האדם

כהתהוות, הרצון לרפא ורגש האהבה והחמלה -

פועלים יחדיו בכוח מוסרי גבוה מתוך אחריות לחופש

של המטופל, מתאפשרת התערבות בגופו הרוחני של

המטופל, עד כדי החלמה.

לסיכום נאמר, כי כחולים וכמטפלים עלינו לפתח

בקרבנו את הלך הנפש של "היפוך תמונת המחלה".

זהו הלך נפש שיודע כי המחלה הגיעה לטובתו של

האדם ומסייעת לו בהתפתחותו. הניסיון לחבור

לשליחותה האמיתית של המחלה ולהחזיר לה את

כבודה הוא אבן הפינה של המטפל בדרך הרוחנית

המודרנית. לצד התמונה המונחת כאן, נחזור ונציין

כי על המטפל להיות ער לסכנת היוהרה ותחושת

ה"כל יכול" אליה הוא עלול ליפול בתהליך כה

נשגב. דיבר על כך שטיינר בספרו **כיצד קונים דעת**

העולמות העליונים? באומרו כי על כל צעד אחד בדרך

ההתפתחות הרוחנית, יעשה האדם שלושה צעדים

בדרך ההתפתחות האישית שלו. רק יראת כבוד עמוקה

כלפי החולה וגורלו ונשיאתם מתוך ענווה יכולות

להוות שער כניסה לכל מפגש מרפא באשר הוא.

נורית רוזנגרטן, מוזיקאית,

M.A.בהנחיית קבוצות בשילוב אמנויות,

תרפיסטית, מנחה ומייסדת "כלים

שלובים - בית ספר לאומנות הריפוי".

www.shluvim.com nurit@

shluvim.com;